

OKTOBER 2000
NUMMER 1

In dit nummer

Natuurbalans 2000 verschenen

Scenario-aanpak NVK 2002

**Interview met Hendrien
Bredenoord**

Werken aan natuurgraadmeters

Planbureauvaardigheden

**Geheimen scenario-denken
onthuld**

WDT-unit in de steigers

Nieuws van het Natuurplanbureau

is een gezamenlijke uitgave van de planbureaupartners: RIVM, WUR, RIKZ en RIZA. De Nieuwsbrief is bedoeld voor planbureau medewerkers en/of geïnteresseerden in planbureauwerk binnen de partnerinstellingen.

Redactie: Bram ten Cate,
programmasecretaris NPB-DLO
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 47 44 82
E-mail b.tencate@alterra.wageningen-ur.nl

Nieuws van het Natuurplanbureau is vanaf 2001 ook te vinden op onze website.

Informatie uit deze Nieuwsbrief mag worden overgenomen mits de bron wordt vermeld.

**Nummer 2 van de Nieuwsbrief
verschijnt medio december 2000**

Nieuws van het Natuurplanbureau

Natuurbalans 2000 verschenen

Bram ten Cate

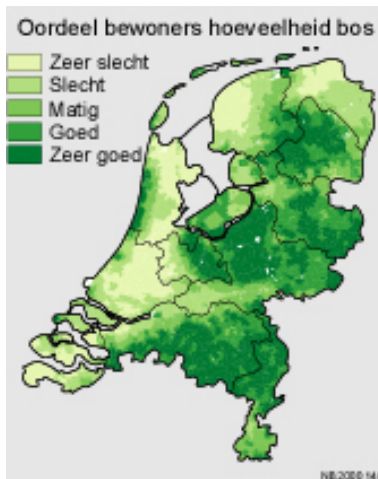
Op 5 september j.l. heeft Geke Faber, staatssecretaris van LNV de Natuurbalans 2000 in ontvangst genomen. De Natuurbalans is een jaarlijks verschijnende publicatie van het RIVM en de Stichting DLO in samenwerking met RIKZ en RIZA. De aanbidding vond plaats in Diemen.

De Natuurbalans 2000 gaat in op de kwaliteit van de natuur. Opgenomen zijn onder andere kaarten die de gewenste natuurkwaliteit weergeven, de zogenaamde natuurdoel-typenkaarten. Een ander thema gaat in op de landschappelijke identiteit van Nederland en de beleving van het landschap. Ten slotte wordt het Rijksbeleid voor Randstadgroen onder de loep genomen.

De pers heeft veel aandacht besteed aan het verschijnen van de Natuurbalans. Het achterblijven van de natuurdoelstellingen

Oorzaken: bemesting, verzuring, verdroging

**Kwaliteit helpt natuur
in 2020 onvoldoende**

werd voornamelijk gerelateerd aan de hoge grondprijzen. De koppen van de belangrijkste dagbladen spreken voor zich. Een samenvatting van de Natuurbalans 2000 is te vinden op www.rivm.nl/pers/NB2000_samenvatting.pdf

De samenvatting en de complete Natuurbalans zijn ook verkrijgbaar bij het secretariaat van het Natuurplanbureau in Bilthoven (tel 030 - 274 35 50) en bij Alterra in Wageningen (tel 0317 - 47 44 82).

Natuurbalans 2000: Aanleg groen stagneert

**Tekort aan ruimte
bedreigt de natuur**

DE HELDERLANDER / WOENSDAG 6 SEPTEMBER 2000

Grond te duur voor groen

Voor kleinere gemeenten is bouw van huizen aantrekkelijker door hoge grondprijzen

Grond wordt te duur voor aanleg groen

Natuur dupe dure grond

GROENVOORZIENING ROND GROTE STEDEN VEEL TE BEPERKT

Nog veel mis met de natuur

'Last van gebrek aan ruimte'

Opnieuw sombere conclusies in rapport 'Natuurbalans 2000'

Natuur redt het niet op eigen kracht

de volkskrant
blg

Scenario-aanpak voor Natuurverkenning 2002

Bram ten Cate

We gaan er iets moois van maken, zo luidt de ondertitel van het projectplan dat moet leiden tot de Tweede Natuurverkenning (NVK 2002). In februari 2002 moet de NVK 2002 in boekvorm en op internet beschikbaar zijn.

Eind augustus heeft de Commissie Uitvoerende Instellingen (CUI) het plan van aanpak voor de Natuurverkenning

2002 op hoofdlijnen geaccepteerd. De opstellers van het plan, Hink-Jan Oosterveld, Jos Notenboom en Ybele Hoogeveen, hebben een bijzondere aanpak voor ogen. De Natuurverkenning 2002 zal niet de opmaat zijn voor een nieuw beleidsplan zoals bij de meeste Milieuverkenningen en de vorige Natuurverkenning wel het geval was. Dit betekent dat het veel minder vanzelfsprekend is dat de Natuurverkenning wordt gelezen en gebruikt. De opstellers zijn van mening dat we extra moeite moeten doen om er voor te zorgen dat mensen uit beleid en politiek de volgende Natuurverkenning

willen lezen en dat, wanneer ze het lezen, ze er iets mee gaan doen. Het projectplan geeft invulling aan deze ambitie. Kernelementen zijn: een aantrekkelijke en uitnodigende vormgeving, een selectieve insteek op nieuwe onderwerpen, een sterke nadruk op het verkenningendeel, extra aandacht voor specifieke gebieden en een oriëntatie die breder is dan alleen het beleid voor natuur, bos en landschap.

ECOMOTIE

De Natuurverkenning 2002 draagt als werktitel ECOMOTIE. De NVK zal uit een aantal onderdelen gaan bestaan. De

Hendrien Bredenoord, projectleider Natuurbalans

"Ik mis onderzoekers met een speurneuzenmentaliteit"

De dag na de presentatie van de Natuurbalans 2000 zit Hendrien Bredenoord tegenover mij. Ze zit er ontspannen bij, maar ook een tikkeltje vermoeid. Een jaar lang een project trekken als de Natuurbalans gaat niet ongemerkt voorbij: "Wat me stimuleerde, was een duidelijk gezamenlijk einddoel; een goede Natuurbalans verschijnt rond 1 september. En dat is gelukt. Ik heb nu weer tijd voor andere dingen zoals voor vakantie, in november lekker met de camper toeren in Nieuw-Zeeland, en genieten van de natuur daar en veel wandelen."

Trots

Het projectleiderschap was nieuw voor Hendrien: "Ik heb veel van de breedte van het onderzoek geleerd, en heb in de keukens van de onderzoeksinstellingen kunnen kijken. Ik was onder de indruk van de hoeveelheid werk die vaak verzet moet worden voor één tabel in de Natuurbalans en hoeveel mensen daarbij betrokken zijn. Voordat ik voor het Natuurplanbureau ging werken, werkte ik in een beleidsomgeving bij het Ministerie van LNV. Daar had ik niets van doen met onderzoek. De meeste voldoening bij het maken van deze Natuurbalans is dat ik wederzijds begrip heb geproefd tussen beleid en onderzoek. Het politieke en maatschappelijke belang van de Natuurbalans wordt steeds meer ingezien. De Nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur die in juli al is verschenen, bevatte al teksten en resultaten van de balans, daar ben ik best trots op."

Aardige onderzoekers

Hendrien is tevreden over de organisatie rondom de Natuurbalans: "Het projectteam was zeer deskundig en veelal ervaren in natuurplanbureau-werk. Na een wat vertraagde start, omdat we ons eerst hadden gericht op de evaluatie van de nieuwe Nota Natuur voor mensen, kwam het project in april goed op stoom. Zowel vanuit het RIVM als DLO waren de lijnen kort. Klaas van Egmond en André van der Zande stonden altijd paraat. Als ik er inhoudelijk niet helemaal uitkwam, en er moesten snel beslissingen worden genomen, konden we ze bij wijze van spreken dag en nacht en op hun vakantieadres bereiken. Ook de coöperatieve medewerking van onderzoekers wanneer opeens iets extra's uitgezocht moest worden, was fantastisch. Dat geldt ook voor de redactiefase en het verzenden van de boeken waarbij we altijd een beroep konden doen op onze collega's."

En ze vervolgt: "Wat me trouwens opgevallen is het afgelopen jaar dat onderzoekers veel te aardig zijn voor beleidsmedewerkers. Bijvoorbeeld als je de onderste steen boven wilt hebben bij de ICES*-investeringen. Als onderzoeker moet je bij het beleid net zo lang doorvragen tot je de juiste gegevens hebt voor je onderzoek. Ik heb onderzoekers gemist met een speurneuzenmentaliteit. Die kwaliteit zouden onderzoekers veel meer moeten ontwikkelen."

Onrustig gevoel

Als ik vraag of Hendrien tijdens de looptijd van het project ook frustraties heeft gehad, moet ze lang nadenken. Maar dan zegt ze: "Nee, eigenlijk niet. Wel heb ik zo in maart en april een onrustig en ongeduldig gevoel gehad. De projecten waren uitgezet, de onderzoekers waren aan het werk en ik had geen volledig beeld over hoe het ging en of het ging lukken. Pas toen ik eind april het eerste concept zat te lezen, stond ik weer stevig op de grond en zag ik wat er nog moest gebeuren."

Uithoudingsvermogen

Hendrien is heel stellig als we praten over de belangrijkste kwaliteiten van een projectleider voor een project als de Natuurbalans: "Uithoudingsvermogen en overzicht." Ze laat in het midden of ze volgend jaar weer projectleider zal zijn van de Natuurbalans. "Het zou efficiënt zijn, maar het vraagt veel energie. Je bent er 24 uur per dag mee bezig. Je sociale contacten staan op een laag pitje." Als ik haar ten slotte vraag of ze tijd had om eten te koken, of zich beperkte tot de snelle hap en magnetronmaaltijden lacht ze hartelijk: "Ik heb niet eens een magnetron, nee, ik nam wel voldoende tijd om eten te koken, dat doe ik erg graag. Het was eigenlijk een van de weinige rustpunten van de dag."

(Bram ten Cate)

*ICES= Interdepartementale Commissie inzake het Economisch Structuurbeleid

Rollercoaster is een thema dat in de NVK 2002 wordt uitgewerkt

stand van zaken in natuur en landschap wordt beschreven in **Ecostate**. De verkenning van maatschappelijke trends in relatie tot natuur en landschap (**Ecotion**) wordt uitgewerkt in drie thema's: *Robocow*, landbouw in beweging, *Syncity*, het nieuwe wonen en *Rollercoaster*, (bij)sturen in Europa. In het deel **Ecoregion** staan gebieden centraal die vanuit het Rijksbeleid extra aandacht verdienen.

Ecochallenge ten slotte bevat een expliciete vertaalslag van de eerste delen naar het handelen van de overheid. In de NVK2002 wordt de internationale dimensie benadrukt. In de aanpak vormen niet alleen de economische scenario's van het CPB het vertrekpunt, maar zullen ook eigen, deels meer extreme scenario's worden uitgewerkt, waarbij wordt aangegeven hoe de uitgewerkte scenario's zich verhouden tot de CPB-scenario's.

Projectleider

De bemensing van het projectteam van de NVK is in volle gang. Omdat Hink-Jan Oosterveld, tot nu toe projectleider van de NVK 2002 per 1 november het Natuurplanbureau gaat verlaten, is ook de functie van projectleider vacant. Het NPB zoekt naarstig naar een opvolger voor Hink-Jan. Voorlopig zal Leon Braat, per 1 oktober hoofd Natuurplanbureau in Bilthoven het projectleiderschap op zich nemen.

Planbureauvaardigheden

Paul Hinssen

Binnen DLO zijn we alweer een poosje bezig met het vergroten van de planbureauvaardigheid, zowel van de organisatie als van individuele onderzoekers. Inmiddels wordt ook interesse getoond vanuit de andere uitvoerende instellingen van het Natuurplanbureau om gezamenlijk deze vaardigheden verder te ontwikkelen. Gesprekken hierover moeten nog plaatsvinden.

Intussen zijn we binnen DLO bij de volgende stap aangeland. Nog even ter herinnering. Nadat in oktober 1999 de leiding van DLO het signaal heeft afgegeven dat planbureauvaardigheid een belangrijke kwaliteit van DLO moet zijn, hebben bij Alterra en LEI in de winter gesprekken met afdelingshoofden en belangstellenden plaatsgevonden. Vervolgens is een lijst met potentieel geïnteresseerden in planbureauwerk opgesteld. Deze hebben in april een mini-enquête ingevuld waarin gevraagd is naar ambitie en motivatie voor planbureauwerk. Zoals gepland zijn voor 15 juli de onderzoeksvoorstellen vanuit NPB per onderbouwend programma inmiddels redelijk concreet gemaakt.

Training

De volgende stap is nu om duidelijk te krijgen welke personen deze voorstellen gaan uitwerken en uitvoeren. Daarbij gaat de voorkeur uit naar mensen die hun interesse voor planbureauwerk hebben getoond. De gewenste duidelijkheid willen we bereiken door binnenkort gesprekken te voeren met allen die interesse getoond hebben. In deze gesprekken komen eigen ambitie en motivatie enerzijds, en aanbod aan werk anderzijds ter sprake. In het aanbod zijn vier categorieën onderscheiden: 1a: onderbouwend-uitvoerend; 1b onderbouwend-leiding; 2a NPB-project-uitvoerend; 2b NPB-project-leiding. De uitkomst van dit gesprek vormt de basis voor afspraken over enerzijds concrete werkzaamheden in planbureauverband en anderzijds gewenste en noodzakelijke training. Die

afspraken moeten voor het einde van het jaar gemaakt zijn.

Themamiddagen

Gelijktijdig gaan we door met onze themamiddagen. Op 25 september is gepraat over Scenario-ontwikkeling, vooral over de toepassing ervan in Natuurverkenningen (zie elders in deze Nieuwsbrief).

Werken aan natuurgraadmeters

Jos Notenboom

Het Natuurplanbureau ontwikkelt graadmeters voor de hoofdpunten van het natuurbeleid. Vanuit verschillende perspectieven zijn graadmeters benoemd: behoud, gebruik, condities, draagvlak en bestuurlijke efficiëntie.

Op alle fronten wordt binnen de planbureau-instituten aan deze graadmeters gewerkt. Veel discussie is er het afgelopen jaar gevoerd over de graadmeters voor behoud van biodiversiteit. Dit heeft geleid tot een ontwerp dat drie parallele, elkaar aanvullende onderdelen omvat: trendindexen voor soortgroepen, index voor de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en een nationale index voor natuurwaarde. Samen worden deze de natuurgraadmeters genoemd.

Brochure

Dit najaar verschijnt een werkdocument van Ben ten Brink en anderen in de Reeks "Planbureau - werk in uitvoering" waarin achtergronden kunnen worden nagelezen. Daarnaast zal de graadmeter worden beschreven in een toegankelijke en aantrekkelijk uitgegeven brochure. Deze brochure verschijnt begin volgend jaar. De mate waarin de drie onderdelen zijn uitgewerkt verschilt. Veel aandacht zal de komende tijd uitgaan naar het in goede samenspraak met het beleid operationaliseren van de index om de EHS te realiseren.

Geheimen scenario-denken onthuld

Bram ten Cate

Ed Dammers heeft op 25 september tijdens een themamiddag over planbureauvaardigheden de geheimen van het Scenario-denken onthuld. Ongeveer vijftien geïnteresseerden waren hierbij aanwezig.

Scenario's geven niet alleen inzicht in het mogelijke verloop van autonome ontwikkelingen en mogelijke beleidsopties, maar bevorderen ook de communicatie met beleidsmakers. Ed bracht onder andere naar voren welke functies de scenario's voor de Natuurverkenning (NVK-scenario's) zouden kunnen of moeten vervullen.

Andere vormen

Scenario's worden nogal eens verward met andere methoden van toekomstverkenning, zoals prognoses (waarmee voorspellingen worden gedaan) en speculaties (waarmee globale uitdagende ideeën worden geschetst). Ed legde uit hoe de NVK-scenario's zich tot andere methoden van toekomstverkenning verhouden. Hij maakte onderscheid tussen een open en een gesloten benadering aan de ene kant en tussen een ontwerp- en een modelbenadering aan de andere kant. Bij een open benadering denkt en praat de samenleving mee; bij een gesloten benadering zijn het louter beleidsmensen die hun visie geven. Een scenariostudie als *Nederland 2030* is een typisch voorbeeld van een open ontwerp-benadering. Zelfs schoolkinderen hebben hun ideeën kunnen inbrengen. De eerste NVK is een voorbeeld van een gesloten modelbenadering.

Theorie en praktijk

Leon Braat, het nieuwe afdelingshoofd Natuurplanbureau bij het RIVM kon de overzichten en schema's van Ed aanvullen met tal van ervaringen uit de praktijk. Scenario's die planbureaus ontwikkelen onafhankelijk van het beleid lopen het risico niet serieus te worden genomen. Echter, met het beleid samen ontwikkelde scenario's zullen niet

gemakkelijk leiden tot het verkennen van extreme beleidsopties.

Promotie

Ed Dammers is onlangs gepromoveerd op scenario-ontwikkeling. Zijn dissertatie 'Leren van de toekomst' is speciaal voor de planbureau functies geredigeerd, zodat het bruikbaar is geworden als cursusmateriaal. Mensen die voor de tweede Natuurverkenning met scenario-ontwikkeling aan de gang gaan, zullen voor zover nodig met dit boek wegwijs gemaakt worden in scenarioland.

Hand-outs van de inleiding van Ed zijn bij de secretaris van het Natuurplanbureau (Bram ten Cate) verkrijgbaar.

WDT-unit in de steigers

Bram ten Cate

Om onafhankelijk onderzoek te waarborgen, wordt binnen Wageningen UR een WDT-statuut voorbereid. WDT is de afkorting van Wettelijke en Dienstverlenende Taken. Dit raakt ook de organisatie en werkwijze van het Natuurplanbureau binnen DLO. In oktober is een projectgroep begonnen om een WDT-unit vorm te geven.

DLO voert voor de overheid en met name voor LNV een aantal wettelijke en dienstverlenende taken uit. Dit zijn taken die in de wet verankerd zijn zoals werk voor het Natuur- en Milieuplan-bureau. Ook het beleidsondersteunende en beleidstoetsende werk voor bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen is een WDT-taak. Bij deze werkzaamheden kan er belangenverstremming optreden indien ook opdrachten worden gedaan voor private opdrachtgevers of wanneer wordt meegewerkt aan zowel beleidsontwikkeling als beleidstoetsing. Diverse instituten binnen DLO zullen een WDT-unit krijgen, waaronder Alterra. De unit zal binnen Alterra een herkenbare eenheid worden die inhoudelijk onafhankelijk is van het instituut en die zorgt voor onafhankelijkheid en kwaliteitsbewaking van de producten.

Agenda

11 oktober : CUI-vergadering
Begin 2001: Derde themamiddag over planbureauvaardigheden

Werkdocumenten

Het Natuurplanbureau geeft binnen het consortium RIKZ-, RIVM-, RIZA- en WUR werkdocumenten uit in de reeks '*Planbureau - werk in uitvoering*'. Het hoofddoel van een werkdocument is om (voorlopige) onderzoeksresultaten vast te leggen. De inhoudelijke kwaliteit varieert van rijp tot groen, van hoog wetenschappelijke niveau tot een voorzichtige aanzet van onderzoek. De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van het Natuurplanbureau verspreid.

Werkdocumenten krijgen een kwaliteitsstempel. Drie kwaliteiten worden onderscheiden:

Status A: inhoudelijke kwaliteit beoordeeld door een adviseur uit een zogenoemde referentienpool. Deze pool bestaat uit onafhankelijke adviseurs die werkzaam zijn binnen het consortium.

Status B: inhoudelijke kwaliteit beoordeeld door een collega die niet heeft meegewerkt in het desbetreffende projectteam

Status C: inhoudelijke kwaliteitsbeoordeling heeft (nog) niet plaatsgevonden.

Meer informatie bij het secretariaat van het Natuurplanbureau (Alterra-oost, kamer 1.422; tel 0317 - 474482). Daar zijn ook werkdocumenten verkrijgbaar.

Verschenen werkdocumenten in 2000

- 00/01. *Sluis, Th. van der.* Natuur over de grens; functionele relaties tussen natuur in Nederland en natuurgebieden in grensregio's
- 00/02. *Goossen, C.M., F. Langers & S. de Vries.* Recreatie en geluidbelasting in 1995 en 2030; onderzoek voor Milieuverkenning 5
- 00/03. *Kelholt, H.J & B. Koole.* N-footprint 1980 – 1997, doorkijk 2030
- 00/04. *Broekmeyer, M.E.A. et al.* Semi-kwantitatieve beoordeling van effecten van milieu op natuur
- 00/05. *Broekmeyer, M.E.A. (samenstelling).* Stroom- en rekenschema's 1^e fase VijNo thema natuur. Bijlagerapport voor de bouwsteen natuur en de indicatoren natuurkwaliteit, landschapskwaliteit en confrontatie recreatievraag en -aanbod
- 00/06. *Vegte, J.W. van de & E. Turnhout.* De maat van de natuur; een onderzoek naar waarderingsgrondslagen in gradimeters voor natuur